

ÄRIÜHINGUTE MAJANDUSTEGEVUS

Tiina Pärson
Statistikaamet

Eesti ettevõtlussektori areng seiskus 2008. aastal. Ettevõtteid loodi küll juurde, kuid tööhõive neis majanduslanguse tingimustes vähenes. Kesine sise- ja välisnõudlus kahandas ettevõtete tootlikkust, tulusid ja kasumlikkust. Vähenes ettevõtetes loodud lisandväärtus, mis avaldas negatiivset mõju SKP kasvule.

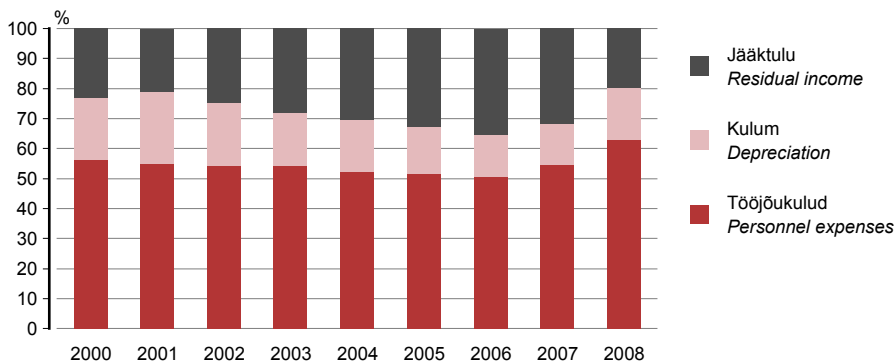
Ettevõtete sektor kui suurim lisandväärtuse tootja

Kaupu ja mittefinantsteenuseid tootvate äriühingute sektor (edaspidi: ettevõtted) on Eesti sisemaajanduse koguprodukti loomisel suurim lisandväärtuse tootja. 2008. aastal vähenes ettevõtetes loodud lisandväärtus võrreldes 2007. aastaga 5% ja oli jooksevhindades ligi 140 miljardit krooni. Iga ettevõtte tootis keskmiselt 2,5 miljonit krooni lisandväärtust — kümnendiku vähem kui aasta varem.

Mittefinantsettevõtete sektori lisandväärtust mõjutasid kõige rohkem neli osatähtsuselt suurimat tegevusala^a — tööstus, kaubandus, ehitus ning veondus ja laondus, mis andsid kaks kolmandikku kõigi ettevõtete lisandväärtusest. Kaubandus- ja ehitusettevõtete lisandväärtuse kiire kahenemine hõlmas kogu sektori lisandväärtuse languse. Mõju avaldasid nii elanike piiratud tarbimine kui ka ettevõtete investeeringute vähenemine põhivarasse. Ka tööstusettevõtetes loodud lisandväärtus oli nii sise- kui ka välisnõudluse languse tulemusel väiksem kui eelmisel aastal. Lisandväärtus suurenes tegevusaladest enim veonduses ja laonduses, mida mõjutasid kõige rohkem veonduse abitegevusaladel tegutsevad ettevõtted. Samuti suurenes lisandväärtus teenindustegevusaladel, kuid nende tegevusalade mõju ettevõtete sektori lisandväärtusele oli väike.

Joonis 1. Lisandväärtus hõivatu kohta komponendi järgi, 2000–2008

Figure 1. Value added per person employed by components, 2000–2008

Joonis 1 iseloomustab lisandväärtuse kujunemist kolme komponendi ehk tööjõukulude, kulumi ja jääktulu järgi aastal 2000–2008. Kesise sise- ja välisnõudluse tõttu vähenesid 2008. aastal eelmise aastaga võrreldes ettevõtete tulud ja kasumlikkus, samuti ettevõtetes loodud lisandväärtus. Tööjõukulude kasv jätkus, kuigi aeglasemas tempos. Seetõttu suurenes tööjõukulude osa lisandväärtuses, hõlmates sellest kaks kolmandikku varasemate aastate võrdlemisi stabiilse 50–55% asemel. Samuti suurenes kulumi osatähtsus, mida mõjutas varade väärtuse langusest tekkinud kulu kiire kasv. Peale tööjõukulude ja kulumi elimineerimist lisandväärtusse jäänud jääktulu osa, mis oli ettevõtetele edukaimal 2006. aastal maksimaalsel 35% tasemel, vähenes 2008. aastal viiendikuni lisandväärtusest, piirates ettevõtete investeerimisvõimalusi ja arengut.

^a Tegevusalade jaotuse alus on Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator EMTAK 2008.

Ettevõtted

2008. aastal tegutses Eestis 55 654 ettevõtet — üle 2600 ettevõtte rohkem kui aasta varem. Kuigi ettevõtete arv 2008. aastal suurenes, jäi see märgatavalt tagasihoidlikumaks kui kahel eelmisel aastal, mil kasv oli eelnenud aastaga võrreldes rohkem kui 5000 ettevõtet. Peamiselt on ettevõtete arv suurenenud alla kümne hõivatuga ettevõtete ehk mikroettevõtete arvelt. 2008. aastal oli üle 47 000 mikroettevõtte, mille osatähtsus kõigis ettevõtetes oli 85%. Vähemalt 50 hõivatuga oli pisut üle 2% ettevõtetest ning 10-49 hõivatuga väikeettevõtteid oli 12%. Tegevusaladest oli 2008. aasta soodne teenindussektorile, kuhu lisandus 79% kõigist uutest ettevõtetest, samal ajal näitas töötleva tööstuse ja kaubanduse valdkonna ettevõtete arv langustrendi.

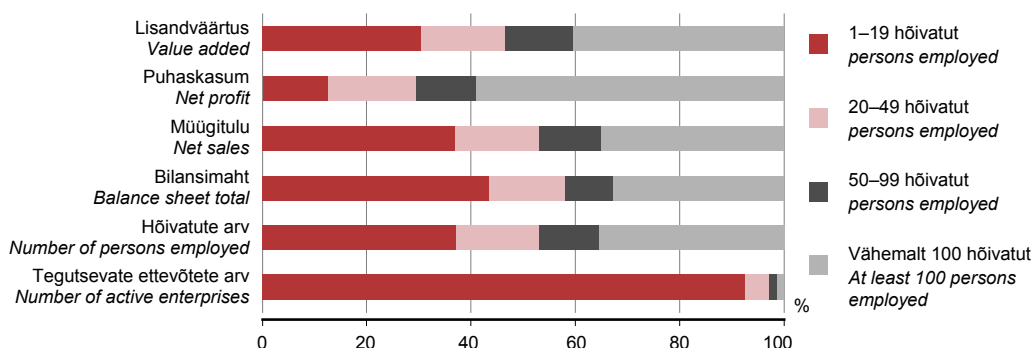
Tööhõive

Eesti ettevõtetes oli 2008. aastal üle 476 000 hõivatut — 8000 vähem kui aasta varem. Suurim oli hõivatute arv tööstusettevõtetes, kus töötas neist neljandik. Kaubandus andis tööd viiendikule, ehitus enam kui 10%-le hõivatuid. Üha enam on suurenenud ka teenindussektori osa, 2008. aastal töötas 22% hõivatuid teeninduses. Teenindussektoris oli suurim tööhõive kasv 2006. aastal — rohkem kui 13%, järgmisel kahel aastal jäi kasv 5–6% piiridesse. 2008. aastal suurenes tööhõive peamiselt teeninduse tegevusaladel, mille hulgas kasvas kiiremini kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus, kus 2008. aastal loodi võrreldes eelmise aastaga veel ligi 1500 uut ametikohta.

Suurim tööhõive langus oli 2008. aastal töötlevas tööstuses, hõivatute arv vähenes enam kui 7000 isiku võrra, neist üle poole jäi vähemalt 100 hõivatuga ettevõtete arvele. Töötleva tööstuse harudest puudutas tööhõive langus enim tekstiili- ja rõivatootmist ning puidutööstust. Ka toiduainete tööstuses polnud olukord sugugi parem — hõivatute arv vähenes enam kui 700 isiku võrra. Ehitusturu langus tõi kaasa ka töötajate arvu järsu vähenemise ehitussektoris, kus kahel eelmisel aastal tööhõive suurenes u 20% aastas. 2008. aastal vähenes hõivatute arv ehituses 4500 inimese võrra, seda peamiselt alla 50 hõivatuga ettevõtetes. Hõive vähenes ka kaubanduses, põllumajanduses ja hariduses.

Joonis 2. Äriühingute põhinäitajad hõivatute suurusgrupi järgi, 2008

Figure 2. Corporations' main indicators by employment size class, 2008

Keskmisses Eesti ettevõttes töötas 2008. aastal üheksa inimest. Suurima töötajaskonnaga ettevõtted olid mäetööstuses, enamikul töötleva tööstuse tegevusaladel, energeetikas ja veevarustuses. Teeninduse tegevusaladel jäi töötajate arv alla viie.

Ettevõtete varad, kohustused ja omakapital

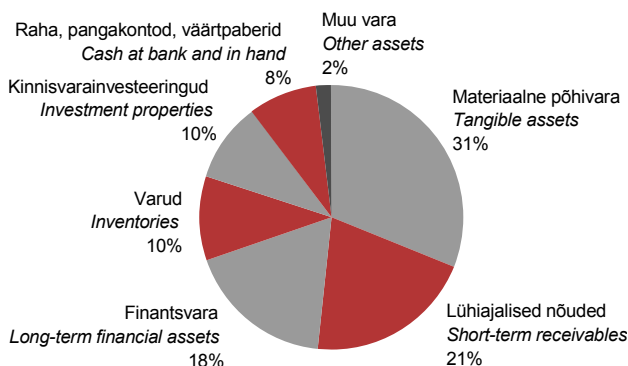
Eesti ettevõtetele oli 2008. aasta lõpus 678 miljardit krooni varasid — 5% rohkem kui aasta algul. Võrreldes 2007. aastaga oli varade juurdekasv kolm korda väiksem. Vara juurdekasv tuli põhivara arvelt, käibevara suurenes aastaga minimaalselt. Keskmiselt oli ettevõttes varasid 12 miljoni krooni väärtuses. Tegevusaladest oli ettevõtte kohta kõige enam varasid elektrienergia- ja gaasivarustuses (330 miljoni krooni eest), mis oli ka üks põhivaramahukamatest tegevusaladest.

39% ettevõtete varadest oli aasta lõpul käibevara, ulatudes 267 miljardi kroonini. Käibevara struktuuris oli suurim osatähtsus lühiajalistel nõuetel ja ettemaksetel, see oli ka ainuke käibevara liik, mis võrreldes aasta algusega suurenes. Käibevarast neljandik oli varusid, mille 2007. aasta kiire kasv asendus 2008. aastal kahanemisega. Tootmismahutade vähenemise ja nõudluse languse tõttu oli ettevõtetele vähem müügiks ostetud kaupade ja lõpetamata toodangu varusid. Tooraine ja materjali varud jäid aasta alguse tasemele. Vaid valmistoodangu varusid oli aasta lõpul rohkem kui aasta algul. Ka kõige likviidsem käibevara ehk raha ja lühiajalised finantsinvesteeringud vähenesid aasta jooksul, mõjutades ettevõtete maksevõimet.

Likviidsus ehk maksevõime näitab, kas ettevõtetele jätkub piisavalt raha või selle ekvivalente, et oma võlgnevusi tasuda. Maksevõime suhtarvud, mis viimastel aastatel on likviidsete varade kasvu toel paranenud, näitasid 2008. aastal langustrendi paljudel tegevusaladel. Kohustuste kiire kasvu tõttu vähenes käibekapital, mis võimaldab hinnata likviidsete varade reservi ettevõttes. Käibekapitali osatähtsus varas oli 2008. aastal 12%, aasta varem oli näitaja väärtus 14%. Maksevõimet iseloomustavad peale käibekapitali veel lühiajaliste kohustuste kattekordaja ning maksevõimekordaja, mis näitavad, kuivõrd on lähemal ajal tasuda tulevad kohustused kaetud suhteliselt kergemini rahaks muudetava varaga. Lühiajaliste kohustuste kattekordaja oli 2008. aastal 1,45, võrreldes 2007. aastaga see vähenes. Tulemuse võib lugeda rahuldavaks, kui kordaja väärtus jääb vahemikku 1,2 kuni 1,59. Maksevõimekordaja väärtus võrreldes 2007. aastaga paranes, sest selle leidmisel lähtutakse enamlikviidsest varast ja raskemini rahaks muudetavate varade vähenemine seda ei mõjuta.

Joonis 3. Ettevõtete vara, 31. detsember 2008

Figure 3. Enterprises' assets, 31 December 2008

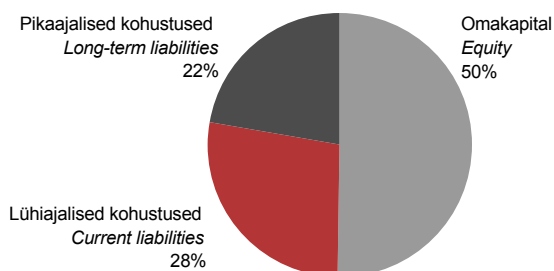
2008. aasta lõpul oli ettevõtetele põhivara 411 miljardi krooni väärtuses — ligi 9% rohkem kui aasta algul. Põhivara osatähtsus varades suurenes materiaalse põhivara ja pikaajaliste finantsinvesteeringute kasvu tulemusel aastaga kaks protsendipunkti. Olulisim osa põhivaras on materiaalsel põhivaral, mis hõlmab sellest veidi üle poole, kuigi selle kasv on teistest põhivara liikidest aeglasem. Kümnendiku suurenesid pikaajalised finantsinvesteeringud, peamiselt mitmesuguste pikaajaliste laenu- ja muude nõuete kasvu tõttu. Kinnisvarainvesteeringud suurenesid 2008. aasta jooksul 9%, kuid nende väärtuse kasv oli poole väiksem kui eelmisel aastal. 2007. aastal õiglasest väärtusest kajastatud kinnisvarainvesteeringute turuväärtus suurenes ja ümberhindlusest saadud kasum ulatus ligi 6 miljardi kroonini. 2008. aastale oli iseloomulik vastu-

pidine protsess, mille tulemusel said ettevõtted kinnisvarainvesteeringute ümberhindlusest üle kolme miljardi krooni kahjumit. Põhivara liikidest suurenes 2008. aastal kõige kiiremini immateriaalne põhivara, kuid selle osatähtsus põhivaras on väike.

Ettevõtetele oli 2008. aasta lõpu seisuga kohustusi 336 miljardi krooni eest, neist 55% olid lühiajalised ja 45% pikaajalised kohustused. Kokku suurenesid kohustused aasta algusega võrreldes 5%. 2008. aastal võeti rohkem pikaajalisi kohustusi ja nende juurdekasv ületas lühiajaliste kasvu üle kahe korra.

Joonis 4. Ettevõtete kohustused ja omakapital, 31. detsember 2008

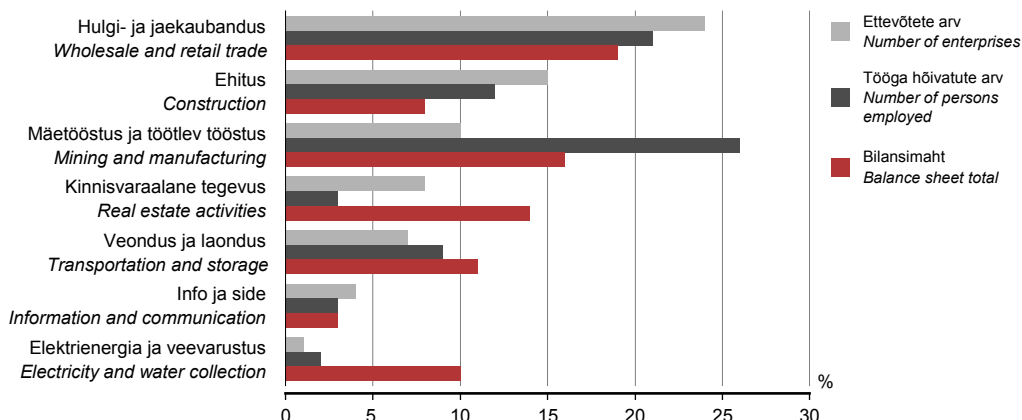
Figure 4. Enterprises' liabilities and equity, 31 December 2008

Ettevõtete omakapitali oli 2008. aasta lõpul ligi 342 miljardit krooni. Aasta algusega võrreldes suurenes omakapital nagu kohustusedki 5%. Kaks kolmandikku omakapitalist oli eelmiste perioodide kasutamata ja aruandeaasta puhaskasum, mille osatähtsus langes aruandeaasta puhaskasumi vähenemise tõttu. Ettevõtete põhikapital oli aasta lõpus 70 miljardit krooni, mis oli 4% suurem kui aasta alguses ja hõlmas viiendiku omakapitalist. Bilansis omakapitali osatähtsust näitav soliiduskindaja oli aasta lõpul 50%, vähenedes aastaga protsendipunkti. Omakapitali kasvades suureneb ettevõttes loodud finantseerimisallikate ulatus ja võimalus reinvesteerida ettevõttesse.

Ettevõtete tulukust näitavad omakapitali ja vara puhaskasum on majanduslanguse taustal märgatavalt vähenenud. Omanike kapitali tuluteenimise taset iseloomustav omakapitali puhaskasumite väärus vähenes 2007. aastaga võrreldes 3,5 korda ehk 21%-st 6%-ni. Vara puhaskasum oli 3%, aasta tagasi aga 10%. Kui ettevõtete varad ja omakapital aasta jooksul mõnevõrra suurenesid, siis puhaskasum vähenes tunduvalt.

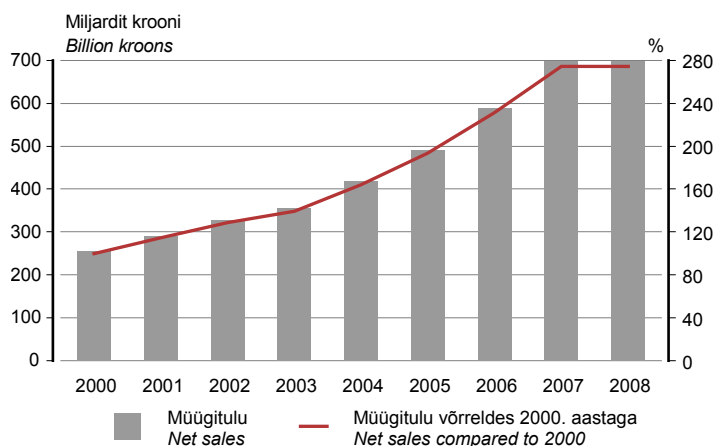
Tegevusalati on nii tegutsevate ettevõtete arvu kui ka bilansimahu poolest suurim kaubandus. 2008. aastal tegutses kaubanduses neljandik ettevõtetest, hõlmates bilansimahust ligi viiendiku. Kaubandusettevõtetele on iseloomulik käibevarade suur osatähtsus varades, seda peamiselt tänu müügiks ostetud kaubavarudele. Tööhõive järgi on suurim tegevusala tööstus, kus saab tööd enam kui neljandik ettevõtetes hõivatuid. Tööstusettevõtteid oli ettevõtete koguarvus kümnenäit ja nende osatähtsus kõigi ettevõtete varades oli 16%. Kolmas suurem tegevusala on nii ettevõtete arvu kui ka tööhõive poolest ehitus. Bilansimahult edestavad ehitust nii kinnisvara, veondus ja laondus, kutse-, teadus- ja tehnika tegevusala kui ka elektrienergia-, gaasi- ja soojatootmine.

Joonis 5. Tegevusalad ettevõtete arvu, hõivatute ja bilansimahu järgi, 2008*Figure 5. Economic activities by number of enterprises, number of persons employed and balance sheet total, 2008***Müügitulu**

Ettevõtete müügitulu oli 2008. aastal ligi 700 miljardit krooni. Paaril eelmisel aastal juba traditsiooniks kujunenud ligi viiendiku suurune (18–19%) müügitulu kasv asendus seisakuga, kui võrrelda 2007. aastaga.

Neli suurt tegevusala — kaubandus, töötlev tööstus, ehitus ning veondus ja laondus — andsid ettevõtluse müügitulust neli viiendiku (üle 80%). Suurim osa oli traditsiooniliselt kaubandus-ettevõtetel — 42%, millele järgnes töötlev tööstus 19%-ga. Veondus- ja laondusettevõtete ning ehitusettevõtete osa oli mõlema puhul kümnendik. Kui veel 2005. aastal oli kolmas laonduse ja veonduse tegevusala, siis kolme viimase aasta jooksul on sellele kohale tõusnud ehitus. See on toimunud eelkõige elamute ja mitteeluhoonete ehitusettevõtete kiire müügikasvu tõttu. 2008. aastal aitas ehituse tegevusala kohta nelja suurima tegevusala hulgas säilitada ehituse tegevusala kahe alamtegevuse — rajatiste ehituse ja eriehitustööde ettevõtete (nt elektri-, torustiku- jm ehituspaigaldustööde ning viimistluse ja lõpetamise tegevused) — müügitulu suurenemine. Samal ajal vähenes ehituse kolmanda alamtegevuse ehk hoonete ehitamise ettevõtete müügitulu.

Võrreldes sajandi alguse olukorraga on müügitulu suurenenud 2,8 korda, jõudes 2000. aasta 255 miljardist kroonist 700 miljardini 2008. aastal. Pärast 1990. aastate keskpaiga kiiret kasvu aeglustus 1999. aastal müügitulu suurenemine Venemaa oli majanduskriisi tõttu. Müügitulu suurenemine kiiresti taas alates 2004. ehk Euroopa Liiduga liitumise aastast kuni seisakuni 2008. aastal, mil hakkasid ilmnema rahvusvahelise majanduskriisi mõjud.

Joonis 6. Müügitulu, 2000–2008*Figure 6. Net sales, 2000–2008*

Müügitulu suurenemist soodustas kiirenud inflatsioon. Pärast 2003. aasta rekordiliselt madalat inflatsiooni kiirenes 2004. aastal hinnatõus. See tulenes Euroopa Liitu astumisega kaasnenud muutustest maksupoliitikas ja väliskaubanduses. Ka aastatel 2005–2007 kallines elu märkimisväärselt (4,1–6,6% võrreldes eelmise aastaga). Vaatamata sellele kiirenes 2008. aastal hinnatõus veelgi, ulatudes 10,4%-ni. Peamised mõjutajad olid eluasemekulutuste kasv (soojusenergia kallinemine 42,8%) ning toidu, mootorikütuse, alkoholjookide ja tubakatoodete hinnatõus. Alates jaanuarist 2008 hakkas energia ja kütuste puhul kehtima uus aktsiisimäär, samuti tõusis aasta jooksul kaks korda (jaanuaris ja juulis) alkoholi- ja tubakaaktsiisi määr.

Müügitulu seisaku mõjutajad olid juba 2007. aasta teisel poolel alanud ja 2008. aastal jätkunud sisenõudluse vähenemine ja alanud ülemaailmne majanduskriis. Võrreldes 2007. aastaga vähenes müügitulu 0,6 miljardit krooni (0,1%). Tegevusalati vähenes kaubanduse, ehituse, veonduse ja laonduse ning teeninduse valdkonnast kunsti-, meelelahutuse ja vaba aja tegevusala müügitulu. Seejuures oli suurim tagasimineku ehituses, kus müügitulu jäi eelmisele aastale kümnendikuga alla. Veel 2005. ja 2006. aastal sai rääkida ehitusest kui kõige kiiremini suureneva müügituluga tegevusalast ning müügitulu aastane kasv küündis veerandi või isegi kolmandikuni. Pankade soodsad laenu- ja liisingutingimused, elanikkonna sissetuleku ja tööhõive suurenemine aitasid kaasa eelkõige eluhoonete ehitamise müügitulu suurenemisele. Elanike säästlikuma suhtumise, tagasihoidlikuma laenamise ja kõrgete laenuintresside tõttu tabas suurem mõõn ehituse alamtegevustest hoonestusprojektide arenduse tegevusala, kus kukkumine oli enam kui 50%.

Ettevõtluse müügitulu seisakut mõjutas suurel määral ka suurima osatähtsusega ja tarbijate hinnatundlikkusest otseselt sõltuv tegevusala hulgi- ja jaekaubandus, kus langus oli võrreldes eelmise aastaga 2%. Kaubandustegevuse languse põhjustas mootorsõidukite kaubanduse tegevusala, kus tagasimineku oli võrreldes eelmise aastaga pea veerandi suurune. Langus avaldus ilmekalt uute sõidukite registreerimises. Kui 2007. aastal registreeriti liiklusregistris ligi 50 000 uut sõidukit, siis 2008. aastal juba 10 000 vähem.

Vähikäiku teinud tegevusalade kõrval oli siiski ka neid, kellel müügitulu suurenes. Neist olulisim oli energeetika, kus müügitulu suurenes 14% ehk 3 miljardit krooni. Energeetika alamtegevustest oli kiireim kasv gaaskütuste jaotuse valdkonnas, selle kasvu ajendaja oli Venemaalt ostetud maagaasi kallinemine. Kuid ka auru ja konditsioneeritud õhuga varustamise tegevusala müügitulu suurenes 29% ja elektrienergia tootmise tegevusala oma 7%.

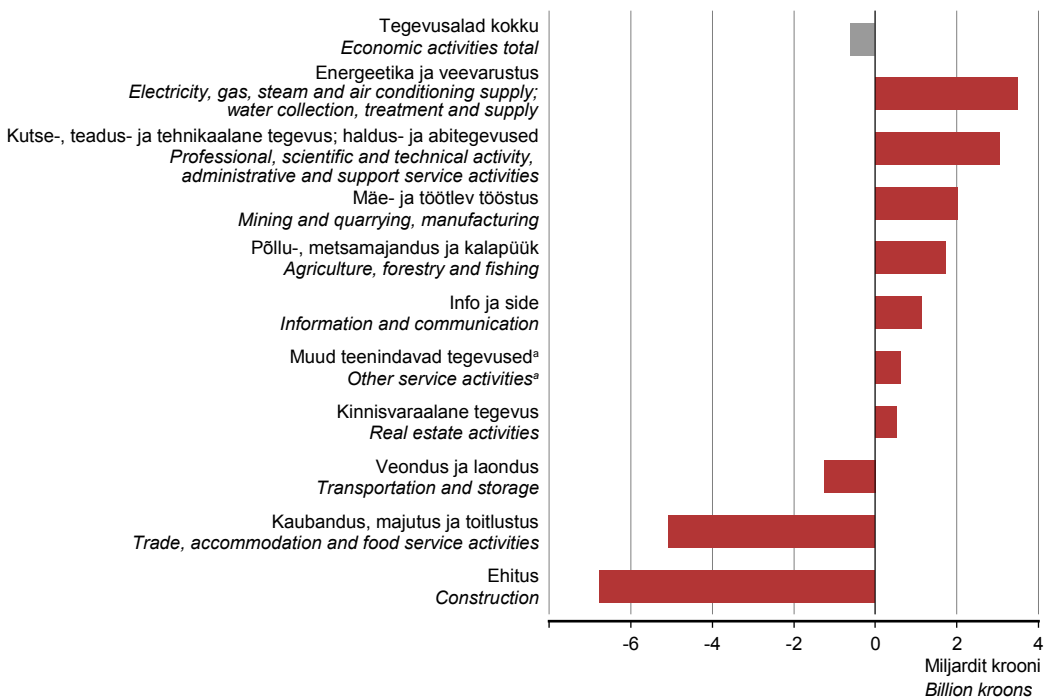
Müügitulu kasv oli energeetika tegevusalast veidi kiirem haldus- ja abitegevuste valdkonnas — 15%, kuid kasvu absoluutsumma oli väiksem — 2,1 miljardit krooni. Halduse ja abitegevuse alla kuuluvad ettevõtted, kes osutavad mitmesuguseid majandustegevust toetavaid teenuseid: rentimine ja kasutusrent, tööhõiveagentuuride, ajutise tööjõu ja muu inimressursiga varustamine,

reisibüroode ja reisikorraldajate tegevus, turvatöö ja juurdlus, hoonete ja maastike hooldus, büroohaldus, büroode ja muu äritegevuse abitegevused. Suurim panus müügitulu suurenemisse oli rentimise ja kasutusrendiettevõtetele, kelle osa oli ligi kolmandik tegevusala müügitulust. Samuti oli nende müügitulu kasv võrreldes eelmise aastaga ligi kolmandik. Ka teiste haldus- ja abitegevuste aasta oli edukas, sest müügitulu kasv jäi 11–13% vahele.

Muudest müügitulu suurendanud tegevusaladest väärivad märkimist töötlev tööstus ja põllundus, metsandus, kalandus. Mõlemal tegevusalal kasvas müügitulu eelmise aastaga võrreldes 1,7 miljardit krooni. Tegevusalade müügitulu suurusest tulenevalt andis nimetatud summa põllunduse, metsanduse ja kalanduse tegevusala müügitulu kasvuks võrreldes eelmise aastaga 12%, olles töötlevas tööstuses vaid üle 1% suurem kui eelmisel aastal. Töötleva tööstuse kolmest suuremast valdkonnast — toiduainete, puidu ja metalltoodete tootmine — suutsid müügitulu suurendada toiduainete tööstus 10% ja metallitööstus 3,6%. Puidutööstuse müügitulu vähenes ligi 10%, see oli tingitud toodangu müügiraskustest kodu- ja välisurul.

Joonis 7. Ettevõtete müügitulu muutus tegevusala järgi, 2008 võrreldes 2007

Figure 7. Change of the net sales of enterprises by economic activity, 2008 compared to 2007

^a Muud teenindavad tegevusalad — haridus; tervishoid ja sotsiaalhoolekanne; kunst, meelelahutus ja vaba aeg ning muud teenindavad tegevusalad.

^a Other service activities — education; human health and social work; arts, entertainment and recreation and other service activities.

Tööjõukulud, tööviljakus

2008. aastal oli ettevõtte keskmine tööjõukulu hõivatu kohta 184 000 krooni ehk 11% rohkem kui eelmisel aastal. Tööhõive ettevõtetes võrreldes eelmise aastaga vähenes, kuid tööjõukulude kasv jätkus, kuigi aeglasemas tempos. Erinevus suurima keskmise tööjõukuluga tegevusala (info ja side) ning väikseima (isikuteenused) vahel oli rohkem kui kaks korda — vastavalt 283 000 ja 105 000 krooni hõivatu kohta aastas. Keskmised tööjõukulud hõivatu kohta suurenesid kõigil tegevusaladel, v.a kunsti, meelelahutus- ja vaba aja tegevusalal. Kasv oli keskmisest kiirem hariduses, põllu- ja metsamajanduses, elektrienergia-, gaasi- ja veevarustuses ning jäi tagasihoidlikumaks kinnisvara tegevusalal, kaubanduses, ehituses.

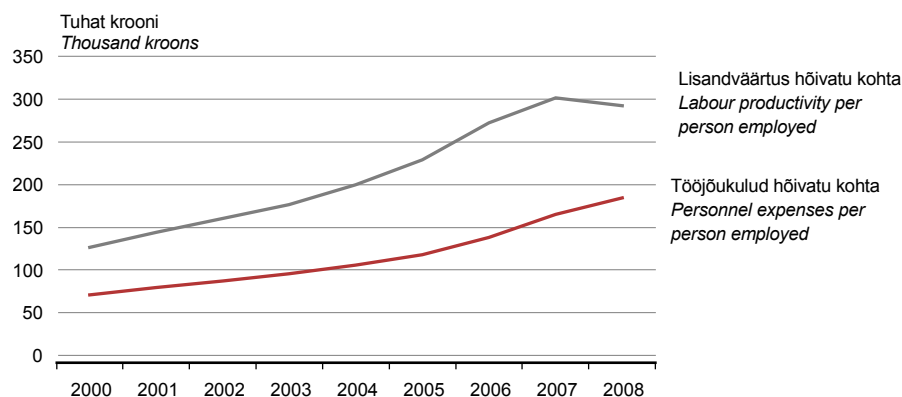
Iga ettevõtluses hõivatu kohta toodeti lisandväärtust keskmiselt 292 000 krooni, see on küll 10 000 krooni vähem kui 2007. aastal, kuid 20 000 krooni rohkem kui kaks aastat tagasi. Töövõiljakuse kasvutempo, mis 2007. aastal aeglustus, näitas 2008. aasta majanduslanguse tingimustes langustendentsi.

Tegevusalati oli töövõiljakuse näitaja kõrgeim elektrienergia-, gaasi- ja veevarustuses, kus 2008. aastal toodeti lisandväärtust 744 000 krooni hõivatu kohta. See oli küll pisut madalam kui 2007. aastal, kuid 2,5 korda suurem kui ettevõtete keskmine töövõiljakus.

Teine kõrgema töövõiljakusega tegevusala oli info ja side, seda eeskätt suure tootlikkusega telekommunikatsiooni valdkonna toel. 2008. aastal toodeti telekommunikatsiooniettevõtetes lisandväärtust hõivatu kohta 1,5 miljonit krooni, mis oli ligi kümnendik rohkem kui 2007. aastal ja viis korda enam kui ettevõtetes keskmiselt.

Joonis 8. Töövõiljakus ja töövõukulud hõivatu kohta, 2000–2008

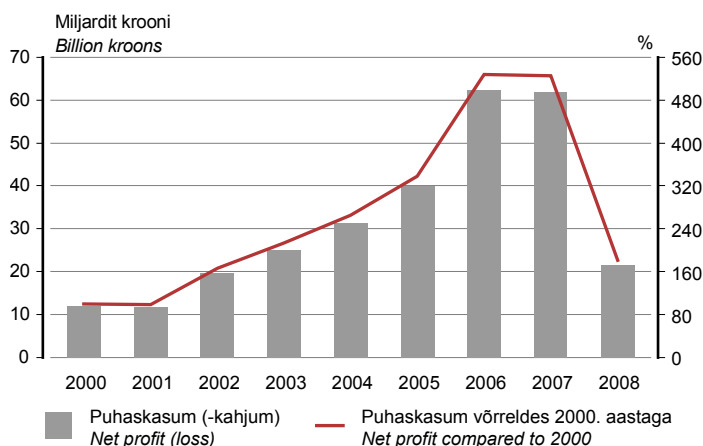
Figure 8. Labour productivity and personnel expenses per person employed, 2000–2008

Puhaskasum (-kahjum)

Ettevõtete 2008. aasta puhaskasum oli kokku ligi 21 miljardit krooni — kolm korda vähem kui aasta varem. Samas suurusjärgus oli ettevõtete puhaskasum viimati 2002. ja 2003. aastal, st vastavalt ligi 20 ja 25 miljardit krooni. Vaatamata keerulistele aegadele siseturul ja alanud üleilmsele majanduskriisile lõpetas enamik tegevusalasid aasta kasumiga. Siiski vähenes kasum võrreldes 2007. aastaga märgatavalt. Kahjumisse langesid majutus ja toitlustus ning kinnisvaraala tegevus.

Kasumit teenis üle 35 000 ettevõtte, kahjumisse jäi 20 000 ettevõtet. Seejuures suurenes kahjumisse jäänud ettevõtete osatähtsus võrreldes 2007. aastaga ligi kolm korda. Tegevusalati oli kahjumisse jäänud ettevõtete osatähtsus suurim kinnisvara ning majutuse ja toitlustuse tegevusalal, kus 44% ettevõtetest lõpetas aasta miinuses. Hästi sai hakkama väikese ettevõtete arvuga mäetööstus — 84% ettevõtetest oli kasumis. Kenasti tuli toime ka info ja side tegevusala, kus 70% ettevõtetest sai kasumit.

Joonis 9. Puhaskasum, 2000–2008*Figure 9. Net profit, 2000–2008*

Rohkem kui poole puhaskasumist andsid kolme tegevusala — töötleva tööstuse, kaubanduse ning veonduse ja laonduse — ettevõtted. Erilist äramärkimist väärib veonduse ja laonduse tegevusala, kus erinevalt muudest tegevusaladest puhaskasum võrreldes 2007. aastaga isegi suurenes ligi veerandi võrra. Seda aitas saavutada eelkõige veetranspordi tegevusala puhaskasum, mis küündis 2,3 miljardini ning moodustas enam kui kolmveerandi veonduse ja laonduse puhaskasumist.

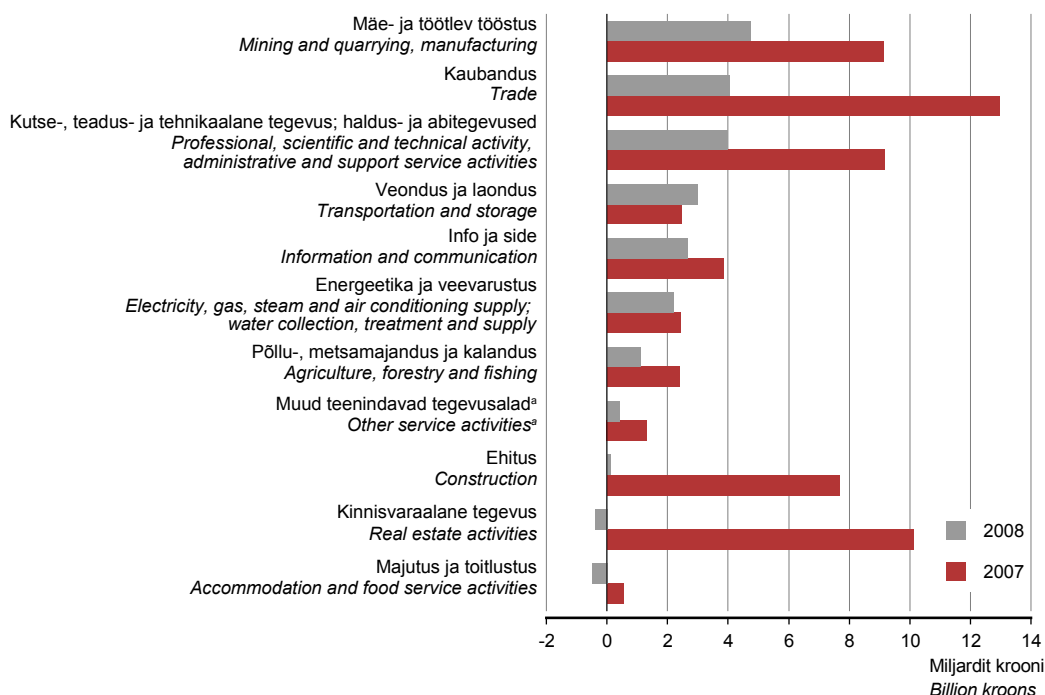
Kaubandusettevõtete kasum oli 4 miljardit krooni, see vähenes võrreldes eelmise aastaga üle kolme korda. Suurim süü selles oli mootorsõidukikaubanduse tegevusel, kus puhaskasum vähenes enam kui seitse korda. Töötleva tööstuse ettevõtete kasum oli 4,7 miljardit krooni, mis oli 2007. aasta puhaskasumist pea poole väiksem. Aasta lõppes kahjumiga puidu-, paberi- ja mööblitööstuses, aga ka kummi- ja plasttoodete tööstuses. Erandlikult suurenes kasum keemiatööstuses (koksi ja puhastatud naftatoodete tootmine, kemikaalide ja keemiatoodete tootmine, põhifarmaatsiatoodete ja ravimpreparaatide tootmine).

Peale veonduse ja laonduse tegevusalade suutis kasumit suurendada veel vaid veevarustus, kanalisatsiooni, jäätme- ja saastekäitluse tegevusala. Siiski oli 2008. aasta kasum eelmise aasta näitajast vaid 2% suurem.

Ettevõtete majandustegevuse keskmine kasumlikkus langes puhaskasumi vähenemise mõjul 3%. Veel 2007. aastal oli kasumlikkuse näitaja ligi 9%. Töö oli kõige kasumlikum kutse-, teadus- ja tehnikaalade tegevusalal, kus puhaskasum oli müügitulust 17%. Kuid ka sellel tegevusalal oli tuntav tagasimineku — eelmise aasta vastav näitaja oli 47%. Tegevusala kasumlikkus oli aastate jooksul teiste tegevusaladega võrreldes kõrgem peamiselt peakontorite ja juhtimisalase nõustamise tegevusala suure kasumlikkuse tõttu.

Keskmisest näitajast neli korda parem kasumlikkus oli ka info ja side tegevusalal — 12%. Selle saavutamisel oli olulisim roll telekommunikatsiooniettevõtetel ja eriti traadita sideteenuste osutamise tegevusalal, kus kasumlikkuse näitaja oli vastavalt 21% ja 28%.

Veel 2007. aastal kõige kasumlikum olnud kinnisvara tegevusala kaotas oma positsiooni, sest 2008. aasta tulemus oli kahjum. Vaid kinnisvara (enda või renditud) üürileandmise ja käituse tegevusala lõpetas aasta kasumiga. Suure müügitulu languse läbi teinud ehitusettevõtete kasumlikkus oli peagu olematu ja jäi 0,1% juurde.

Joonis 10. Puhaskasum (-kahjum) tegevusala järgi, 2007–2008*Figure 10. Net profit (loss) by economic activity, 2007–2008*

^a Muud teenindavad tegevusalad — haridus; tervishoid ja sotsiaalhoolekanne; kunst, meelelahutus ja vaba aeg ning muud teenindavad tegevusalad.

^a Other service activities — education; human health and social work; arts, entertainment and recreation and other service activities.

Investeeringud põhivarasse

2008. aastal vähenes ettevõtete investeerimisaktiivsus võrreldes eelmise aastaga. Ettevõtted investeerisid põhivarasse 55,8 miljardit krooni, mis oli 17% vähem kui aasta varem. Võrreldes 2005. aastaga oli investeeringute kasv siiski märgatav (30%).

Ettevõtete investeerimisvõimalusi piirab vähenenud kasum. Ettevõtete kasumid vähenesid võrreldes 2007. aastaga peagu kolm korda. Viimati oli puhaskasum nii väike viis aastat tagasi. Samal ajal muutus raskemaks laenude saamine. 2008. aastal tehti finantsliisingu abil 13% koguinvesteeringutest, see on üle neljandiku vähem kui 2007. aastal.

Nagu varasematel aastatelgi investeeriti peamiselt hoonete ja rajatiste ehitamisse ja rekonstrueerimisse, mille puhul oli langus keskmisest väiksem (12%), ning masinatesse ja seadmetesse. Investeeringud masinatesse ja seadmetesse jäid 2008. aastal peagu aastatagusele tasemele ja selle tulemusel suurenes masinate ja seadmete osa investeeringutes aastaga 25%-st 30%-ni. Investeeringud kinnisvara soetamisse (olemasolevad ehitised ja maa) vähenesid kolmandiku ja nende osa investeeringutes langes alla 2005. aasta taseme — 17%-ni. Transpordivahendeid soetati ligi kolmandiku ja arvuteid neljandiku võrra vähem.

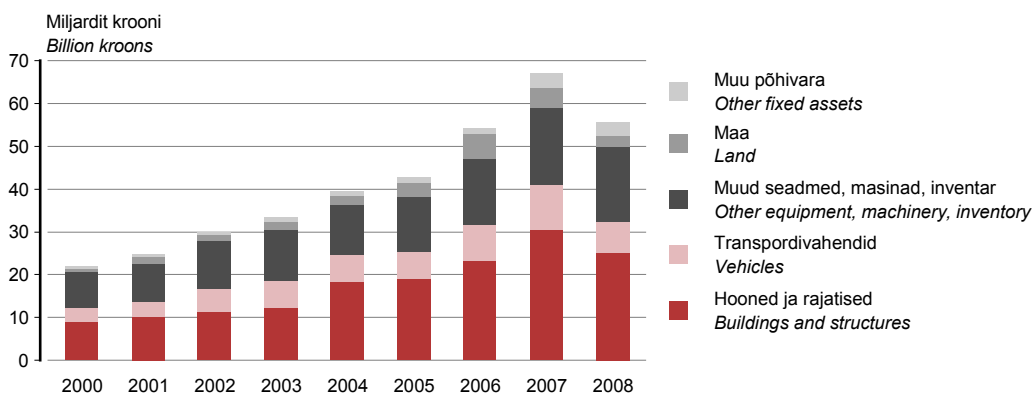
Investeeringusaktiivsus vähenes peagu kõigil tegevusaladel. Enim mõjutasid investeeringute langust kolm tegevusala — ehitus, hulgi- ja jaekaubandus ning kinnisvaraalaane tegevus. Ehituses vähenesid investeeringud aastaga rohkem kui poole võrra. Selle languse põhjustas suurel määral eelmise aasta tugev võrdlusbaas. Viimastel aastatel on investeeringud koondunud ehitussektoris, eriti hoonestusprojektide arendusse. Kaubanduses investeeriti kolmandiku ja kinnisvara tegevusalal neljandiku võrra vähem.

Suurima osatähtsusega tegevusaladel — töötlevas tööstuses ning veonduses ja laonduses — vähenesid investeeringud keskmisest vähem, vastavalt 11% ja 7%. Nende kahe tegevusala ettevõtted tegid 2008. aastal kolmandiku koguinvesteeringutest. Hoolimata majanduslangusest suudeti suurendada investeeringuid energeetikas ja veevarustuses. Mõlemal tegevusalal langes suurem osa investeeringute kasvust ehitamise ja ehitiste rekonstrueerimise arvele.

Vastupidi investeeringute langusele suurenes 2008. aastal põhivara kulum 18%. Selle tulemusel vähenes tunduvalt põhivara asendamiskordaja — investeeringute ja kulum suhe. Kui 2007. aastal ületasid investeeringud põhivara kulumit 3,4 korda, siis 2008. aastal olid investeeringud kulumist ainult 2,4 korda suuremad. Tegevusaladest oli põhivara asendamiskordaja kõrgeim veevarustuses (4,6) ja madalaim kunsti, meelelahutuse ja vaba aja tegevusalal (1,0). Suurim tagasimineku oli 2008. aastal ehituses, kus asendamiskordaja väärtus langes kolm korda ja oli 2,1. Töötlevas tööstuses oli see näitaja endiselt ettevõtete keskmisest väiksem (1,8).

Joonis 11. Ettevõtete investeeringud põhivara liigi järgi, 2000–2008

Figure 11. Enterprises' investments by kind of fixed assets, 2000–2008

Allikad Sources

Statistika andmebaas. [e-andmebaas] Ettevõtete majandusnäitajad.

Statistical Database. [e-database] Financial Statistics of Enterprises.